

LUTERSKI (133) *ai*

e jasne.

sg m N luterski (11). \diamond *G* luterskiego (4); -ého (1), -(e)go (3). \diamond *f N* luterską (24). \diamond *G* luterski(e)j (30). \diamond *A* luterską (10). \diamond *I* luterską (2). \diamond *L* luterski(e)j (8). \diamond *n N* luterski(e) (8). \diamond *G* luterski(e)go (3). \diamond *n A* luterski(e) (2). \diamond *pl N m pers* luterscy (3). *subst* luterskie (7). \diamond *G* luterskich (6). \diamond *D* luterskim (2). \diamond *A m pers* luterski(e) (3), *subst* luterski(e) (9). \diamond *V m pers* luterscy (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVIII w.

*Przymiotnik od „Luter”; właściwy luteranom; stworzony, uczyniony, popełniony, głoszony przez luteranów, do nich należący; wyznający luteranizm; składający się z luteranów (133) : KromRozm III C3; ná ktorým [sejmie] było wftáwiono/ áby nic Luterskiego w kościelech nienáuczono nád ftáry zwyczaj Koscioła *BielKron* 200, 107 *marg*, 201, 205, 218v, 221 (11); Końcáby niebyło bym iedno fámeo Lutrá bluźnierftwá/ á wielką nie świątobliwość chćiał okázowác. Teć fą owoce tey chwálebney Luterskiey świątości. *WujJud* 134; Coż tedy wy nędznicy á niewolnicy Luterfcy tego przyćie/ co Kościół Chrześciánfki Powfzechny záfwe wyznawał? *WujJud* 244v, 6v, 89v, 245v, Mm2, Nn4 (16); A gdy Luterska niewierność przyfzłá/ zgodę y iedność kościołá ná wiele części w Niemcech rozerwála *SkarŻyw* 520; A coż prze Bog profzē/ pod tym Cefárzem Luterskiego bálámuctwá/ nie trzezfzczáło? *ReszPrz* 73, 34, 42, 43; vkrolewny naZamku aczpotaiemnie alebyło kazanie Luterskie. *ActReg* 83, 169; [kościoly są jaskinie zbójców] iakoż dáleko więcey teraz/ kiedy domy Boże/ [...] obracáią fię w iálfkinie Luterskie/ y ná przekłete wieczerze haeretyckie *WujNT* 167; *SkarKaz* 418b.*

*W połączeniu z nazwą stanowiska w hierarchii kościelnej [w tym: doktor (2), kapłan (2), kaznodzieja (4), ksiądz (5), minister (3)] (16): KromRozm III Q2; Arcybiskup przywiódł do kościołá Luterskie káznodzieie *BielKron* 223; Cefarz ná tym Seymie przez Granwellaná y Nátáwia/ vpominał kfiążęthá Luterskie *BielKron* 223v, 215v, 219v, 220v, 221, 238 (11); *WujJud* 89; Ochinus/ który piśał Dyálog do Poligamia [...] chwaleł y zálecał/ iednego Luterskiego Miniítrá poftępek *ReszPrz* 42, 42 *marg*, 68.*

*W połączeniu z nazwą wyznawców określonego kierunku religijnego [nazwa + luterski (2), luterski + nazwa (1)](3) : imióná ftárych Kácórzów z Turek/ itěz z Tátar [...] w Polfzce odnowili/ y wftáwicznie odnawiaią/ ci Sákrámentarze Luterfcy/ Caluinifte, Stancarifte, y ini *OrzQuin* Kv; fzturmuiá ná nię ode wfchodu fłóncá/ Turcy Arryánfcy: z południá/ Stánkárowie Neftoryánfcy: od zaehodu/ Cálwinowie Luterfey *OrzQuin* M3v, M4v.*

*W połączeniach szeregowych (3): Przetofz iefli iefł wiele wiar Chrześciánfkich/ y wiele fobie kościołow roznych [...] inny iefł/ [...] Zwingliánfki/ inny Luterski/ inny Nowokrzczeńfki/ inny Rufki ábo Grecki/ inny Rzymfki álbo Lácinfki *SkarJedn* 39; *WujNT* 509; iednák te chude klępy/ one choć tłuftfze krowy/ to iefł fekty Hułowfká/ Luterská/ Kálwińfkay [!] infze z nich fpłodzone/ poiádly y potrawiły. *PowodPr* 34.*

*W przeciwstawiach: »luterski ... chrześcijański, katolicki (2)« (3): Dwáy záfwe z nim [ministrem] po Rzymie do kościołow chodźili/ vcząc y pokázuiąc mu/ iż tu nie Luterska *mortua*, ále chrześcijánfka *viua fides praedicatur, quae per charitatem operatur*. *ReszList* 174; Abráhám nie Luterská/ ále Kátholická wiárą był wfpławiedliwiony. *WujNT* Xxxxx, Cceecc3v.*

W charakterystycznych połączeniach: artykuł luterski(-a, -e), bajka, bałamuctwo, bluźnierstwo, cudo, czytanie, dufność (2), jaskinia, kazanie (4), mniemanie (3), nędznik, niewierność, niewolnik, ofiara, pokuta, spowiedź (7), stałość (2), strona, świętość, teologija (4), wykład (2), wyrozumienie (2); z strony luterskiej (5).

Zwrot: peryfr. »pływać we krwi luterskiej« = pozabijać luteranów (1): [Aleksander kardynał] mówił: iż będziem pływać we krwi Luterskiej. *BielKron* 227.

Wyrażenia: »luterski błąd« [szyk 4 : 2] (6): poeł krolá Fráncufkiego/ żáłowáł łie przed wšytkimi ná ty/ ktorzy błędy Luterłkie rozsiewáią lud záwodząc *BielKron* 218; *WujJud* A 6v, 113v [2 r.]; *ReszPrz* 107; *WujNT* 21.

»luterski Chrystus« (1): Luter y iego Miniłtrowie/ tegoli nam Chryłtuła przynofzą y opowiadaią/ ktory báłwochwáłłtwo z Niemiec wykorzenił? ktorego Pápież y Rzymłki kościoł od ośmi łet łat opowiedziáł [...] á ten Luterłki Chryłtus to wšytko płuie/ co iedno pierwfzy z Rzymu opowiedziány połtánowił. *SkarŻyw* 520.

»luterska ewangelija« (1): Melánchtoná Flácius [...] zá nowego pápifę ma/ y zá zbyegá od Luterłkyey ewángeliey. *KromRozm I* G2v.

»kacerski luterski« (1): Kłiążę Mázowieckie Iánufz w Przywileiu [...] wam rofkázuie/ ábyście tych kácerłkich Lutherłkich błędow do łiebie nie przypułźczáli *ReszPrz* 107.

»luterskie księgi« [szyk 3 : 1] (4): [królewna angielska] Vítáwiłá takie práwá kościelne/ [...] kłiąg żadnych Luterłkich áby niebyłó *BielKron* 238v, 196 [2 r.]; pewna rzecz/ że wšyłtkie Luterłkie księgi nie infzego nie łá/ iedno prozną pracą y łzczerą zdráđą/ á zwodzeniem nędznego y połpolitego ludu. *WujJud* 75.

»nauka luterska« [szyk 13 : 11] (24): *SeklWyzn* a3; Stąd możelz [...] poznác/ iż tá Luterłka náuká nye yełł z Bogá albo z ducha S. *KromRozm I* K2, kt, A3, E4 marg, G, P3 (9); *KromRozm II* a3; *KromRozm III* F2v; *BielKron* 201, 202, 204, 212v, 217 220, 238v; Tákowych łporow y przeciwnych myłli/ y piłánia w káżdym Artykule náuki Lutherłkiey ielł bárzo pełno *ReszPrz* 60, 44; *WujNT* 509 [2 r.], 540.

»seкта luterska« [szyk 5 : 1] (6): *BielKron* 208v; *SkarŻyw* 374; Tác byłá nagorłza łektá Żydowłka: ktorey podobná ielł Luterłka w tym/ iż łię także nie modli áni ofiar czyni zá vmárłe. *WujNT* 493; *PowodPr* 34 [2 r.]; Epikurłka to y Sáduceyłka niezbożność/ do ktorey ná łekty Luterłkie wiodą: ábyłmy o łwiętych y o vmárłych niewieđzieli *SkarKaz* 634b.

»luterska wiara« [szyk 11 : 10] (21): *KromRozm I* kt, A3; *KromRozm II* a3; Dokthorowie z Aufzpurku byli pozwáni przed Biłkupá Attrebáteńłkiego o Luterłką wiarę *BielKron* 235v, 199v, 205v, 206v, 212, 224 (9); *WujJud* Nn5v; *StryjKron* 767; *ReszPrz* 54; bo dobre vczyńki z wiarą Lutherłką walczą/ iáko ogień z wodą nie mogą być wełpołek *ReszList* 183, 184; *WujNT* 358, 550, Xxxxx, Cccccc3v.

»luterski zakon« (1): Luterłki zakon iáko łię począł. *SkarKazSej* 699b marg.

Szereg: »luterski i hugonotski« (1): Ktora to Confelsia [...] pod pięknym Wyznánia Wiáry Powłzechnego Kościołá tytułem/ wielkie á záráźliwe iády/ y łprołtne Luterłkie y Hugonotłkie Szwáycárłkie błędy w łobie záwiera. *WujJud* A6v.

»kacerski albo luterski« (1): te łame początki/ te źrzodłá/ te fundámentá/ te korzenie tey to Lutherfkiey álbo kácerfkiey wiáry/ mogá ich fałsz/ zdráde/ iad/ bluźftwá/ bálwochwálftwá/ iáfnie pokázác *ReszPrz* 54.

»luterski albo (takież) kalwinski (kalwinow)« (3): *BielKron* 220; ktoremu [księdzu *Sokołowskiemu*] fię do ręku doftálá odpowiedź Zácháryałzá Pátryárchi Konftántynopolfkiego/ ktorá dał Miniſtrom Lutherfkim álbo Kálwińfkim *ReszPrz* 68; ná złey wierze Lutherfkiey álbo Kálwińfkiey/ nie pokoy ále rofterk/ nie iedność ále rozerwánie/ nie miłości ále gniewy [rostq] *ReszList* 184.

»(tak, więcej) papieski (jako, niż) i luterski« [szyk 8 : 3] (11): Cefarz w Aufzpurku/ vftáwił pobor ná wftyhki w Niemieckich kráinách/ ták ná łzláchtę iako ná miefzczány ná luterfkie/ iáko ná Papiefkie *BielKron* 230, 202, 205v, 217; Mniemánie Papiefkie y Luterfkie o cíele Chriftuſowym z chlebá wczynionym [...] nie zgadza fie z włáfnościá inſzych Sákrámentow/ áni z wiárą Chriftiáńfká/ áni z vftáwá Chriftuſowá *CzechRozm* **2, 263 marg, 264v marg, 265 marg, **v, **2v, **6.

W przen (3) : Przetofz Hiſzpáńfka/ y Włofká ziemiá/ od tego Luterfkiego kákolu/ do tąd czyfta ieft *SkarŻyw* 374.

Wyrażenia: »luterskie bydlęta« (1): dla czego ieft wieczęrzá Páńfka poſtánowioná/ tego te Lutherfkie bydlętá/ áni ſkołztowály *ReszPrz* 65.

»luterski cech« (1): Obácż że ſye z Luterfkiego cechu/ który powiádałz: iż w vzywánii tylo ciáło Chryftulá páná ieft/ okróm vzywánia nic nie ieft *BiałKat* 318v.

Przen (1) :

Wyrażenie: »luterski duch« (1): bez tákiego doczełnego lagru/ niedługoby ten Luterfki Duch/ iuż też podftály/ z nich wywietrzał. *PowodPr* 39.

Cf **LUTERAŃSKI**